

woensdag 27 april 2011

Kijken

Spar noch palm

De schilder ziet altijd wat hij nodig heeft, zo ook Eli Content. Ook al leest hij Heine, hij schept zijn eigen boom.

door RUDI FUCHS

DE SCHILDER Eli Content is ook een verwoed lezer van gedichten - sowieso dus een wat zonderling iemand en tot dromen geneigd. Zijn schilderijen zijn doorgaans overzichtelijk van maat zodat we, als we ervoor staan, ze goed in detail kunnen bekijken. Hij gebruikt ook dikke spieramen zodat de doeken voor het oog de stevigheid krijgen van panelen. Op die zijkant, vijf centimeter, is er voor Content ook ruimte om, tijdens het werken, met krijt of potlood notities op te krabbelen - woorden die hij net heeft gelezen of andere snippers herinnering of associatie, in zagezegd de geestelijke ruimte die tijdens het maken geleidelijk rond een werk komt te hangen. Uit dat gekrabbel komt ook een titel te voorschijn, Fichtenbaum bijvoorbeeld, voor het schilderij met die kronkelige, glinsterend groene boom. Maar op de zijkant staat rommelig geschreven: Ein Fichtenbaum steht einsam... Er träumt von einer Palme: Einsam und schweigend trauert - uit Buch der Lieder van Heinrich Heine, ook dat wordt vermeld. De drie regels roepen een beeld op, van romantische weemoed. Ik heb het hele gedicht opgezocht. Het spreekt van een spar die, in het noorden, op een kale hoogte staat te slapen in de sneeuw en over een palm die droomt in de warmte van het Morgenland. Maar, kan ik zien, het groen van de boom op het schilderij is fris en vers, tegen smaragdgroen, en nauwelijks het donkere groen van de sparrenboom noch het grijzige groen van de gewone palm. Voor de grillige kronkelvorm van de boom in dit en andere schilderijen is Content te rade gegaan in een botanisch platenboek, maar ook de wulpse vormen die hij in de tropische flora aantrof leverden hooguit impulsen. Uiteindelijk is de vorm en de knoestige vertakking van de boom vooral een vrije verwerking, uit het hoofd, van knotwilgen langs de sloot in de polder bij Amsterdam. Maar het groen is ook niet het groen van wilgen - het groen is door de schilder op het doek gemaakt. Het is intens helder. Dat komt ook doordat de vorm ervan zich, als beweeglijk ornament, aftekent tegen de diepzwarte achtergrond: een nachtelijke lucht misschien, met links twinkelende sterren en rechts dwarrelende lichten als roze bloemen. Als je begint met fabuleren, kun je verder gaan - het schilderij geeft aanleiding genoeg. Ik noemde, bijvoorbeeld, het groen glinsterend. Dat is vrijwel letterlijk zo. De kleuren zijn overwegend door rustig deppen opgebracht, met een penseel of direct uit de tube, zodat het oppervlak een textuur werd van kleine, spitse kloddertjes. Ze vangen echt licht - en verder wordt het groen ook nog stralender omdat in het weefsel ervan ook nog, als pepers in een gerecht, helder rode en roze accenten zijn aangebracht. Dan zijn er ook nog de gele bloesems. De boom staat bijna eenzaam, maar gehuld in schoonheid staat ze niet te treuren. In dit schilderij Fichtenbaum geeft Content luister aan de groei van een boom en aan het bloeiende groen. Eerst tekende hij de omtrekvorm. Laten we zeggen dat het gedicht van Heine hem even liet denken aan het verschil in vorm tussen spar en palm - toen hij bezig was een boom te tekenen die in de verte op een knotwilg lijkt. Het mooie is echter dat de boom in het schilderij gewoon een nieuw bedachte boom is die daar staat, in het zwart, om onvergetelijk

fris groen te zijn - overdadig en sappig. Dat het schilderij niet gewoon knotwilg heet is omdat de kijker anders zou gaan kijken of de boom wel lijkt en dan veel zou missen, bijvoorbeeld de rijke verbeelding van de schilder. Zoals ik op een ander schilderij, Hello Goodbye mr Rimbaud, een witroze open rechterhand zie die, weer in zwart, wonderlijke fragmenten helder gekleurde vegetatie aanduidt of eigenlijk vertoont. Bij wat je dan ziet kun je gaan denken. Ik moest denken aan de scheppende hand van God in een paneel van het St. Petri-veelluik van Meister Bertram uit Minden, omstreeks 1380. Tegen een donkergouden achtergrond staat de Schepper met twee grote handen te regisseren. Wat landschap langs de rand is kaal. Op de vijfde dag scheidt hij de dieren. Daar in het koude en modderige Noord-Duitsland weten ze niets van kameel of tijger. God wordt omringd door de gewone dieren van daar: gans, varken, koe, specht, konijn, vos, hert, vleermuis. De schilder ziet altijd wat hij nodig heeft - en Eli Content scheidt planten in vormen en kleuren zoals hij ze zich droomt en voorstelt. Hoe Heine dat dromen geholpen heeft, blijft een raadsel. PS Werken van Eli Content zijn tot 21 mei te zien in Galerie Onrust, Planciusstraat, Amsterdam. Het geweldige veelluik van Meister Bertram bevindt zich in de Hamburger Kunsthalle. Zie Goldgrund und Himmelslicht: Die Kunst des Mittelalters in Hamburg, Kunsthalle, 1999